

Transcriptie en hertaling van het bezoek van de Engelse koningin aan Gouda in 1642

Bron: Gouda Streekarchief Midden Holland (SAMH), *Hs.- Doncker*, Collectie Kemper (ac 0096), inv. nr. VI 41, p. 87r – 89v

Transcriptie

87R

Anno 1642, den 1^{en} Junij, savonts
ontrend seven vren, soo is
haare majesteijdt bij Gods genade
Coninginne van Engelandt, scot-
landt, Vrancrijck, ende IJrlandt,
ter Goude aengecoomen, om van
daar verder te gaan, nae de scantse
van Voorne, int Leger van sijn
hoogheijt de Prince van Orangien,
bij haar hebbende seven wagens
met bagagie, negen Carossen []
ijder getrocken van 6 Paerden,
ende veel Pagiens, en Lackaeijen,
De heeren van de Magistraat
daar aff geadverteert weesende,
hebben haere Majesteijt te gemoedt gerede,
dat buijten de Cleijweghs Poorte
die sij in quaeme,

Den Heere Hermanus Herberts
doen maals Conolel, der voorschreve
steede congratuleerde, ende ver-
wellecomde haare maiesteijdt, inde
Fransche tale, met soodanige redene,
en Complimenten Als de saack was
vereijschende,

Nevens haare Maieteijt waeren
de heer Wilm Prince van orangie,
met Maria Princesse Roiijale
haar maiesteijts oudste doghter
en sijne bruijdt, den heere Grave
van Arundel, Prins Robbert, en
meer andere soonen des Conincx,
van bohemen Palatijn,

Alsoo reden de magistraeten
sittende op een Calessie, voor
haar Maiesteijt heen, de noord-

sijde van de turffmart, langhs
de westzijde van de Gouwe, door
de Peperstraat, Aen de IJsselpoort
comende, wierd met 8 stukken
geschut, daar onder twee slangen,

De heeren van de Magistraat
daar aff geadverteert weesende,
hebben haere *Majesteijt* te gemoedt gereede,
dat buijten de Cleijweghs Poorte
die sij in quaeme,

Den Heere Hermanus Herberts
doen maals Conolel, der voorschreve
steede congratuleerde, ende ver-
wellecomde haare maiesteijdt, inde
Fransche tale, met soodanige redene,
en Complimenten Als de saack was
vereijschende,

Nevens haare Maieteijt waeren
de heer Wilm Prince van orangie,
met Maria Princesse Roijale
haar maiesteijts oudste doghter
en sijne bruijdt, den heere Grave
van Arundel, Prins Robbert, en
meer andere soonen des Conincx,
van bohemen Palatijn,

Alsoo reden de magistraeten
sittende op een Calessie, voor
haar Maiesteijt heen, de noord-
zijde van de turffmart, langhs
de westzijde van de Gouwe, door
de Peperstraat, Aen de IJsselpoort
comende, wierd met 8 stukken

88 op het veerstal staande, gesa-
lueert, Langx de westzijde
van de haven, het wijdstraet
door, op de marct, nae het
stadhuijs,

Wierde gevolgd vande vier
vaendelen burgers, met alsulcke
goede ordere, dat het te verwon-
deren was, met vijtermaate

rassigheijdt, datr haar maiesteijt
ten hooghste mede contentement
hadde, en haar wel behaagde,

Het stadhuijs was rondsomme
met tapijtserije behangen, ende
Aen de Caemers, saelen, en vacken
gedestineert, met goede sorge, ende
toe sight vande heere van de
Magistraat,

Van t' stadhuijs is haere majesteijt
gegaen nae de groote kerck, die
vol met Caersligten was bran-
dende, alsoo het begon duijster te
worden, alwaar melodieuselijck
op den orgel wierdt gespeelt, van
daar reverteerde haar maiesteijt
weder opt stadhuijs,

Alwaar haere majesteijt op de middei-

Caemer, voor de burgermeesters
ende schepens caemer, haar Avondt-
mael gehouden heeft, onder een
melodieuus musijck van stemmen
ende op instrumenten,

De slaapcaemer van haare majesteit
is geweest de burgermeesters Caemer,
van de Princesse Roijale int hert-
huijs, vanden Prince van Orangie
tot den bailiuw mr Anthonis van
der Wolff, de Prins Robbert tot
Pieter Doense Groendijck, over
St Joost brugge, en de van den Grave
van Arundel, tot mr Pieter van
Purmerent Pastoor op de Gouwe,
ende d' andere voorts inde haere
daar toe geordineerde plaatsen,

Dien selven naght waeren inde
Waepen twee Compangie burgers,
die het stadthuijs, het herthuijs,
het huijs van den bailiuw, ende
andere gequaelificeerde huijsen
bewaarden,

Des smorgens, stondt haere maiesteit
goedtijds op, ende vertrock, de heeren
van de magistraat meijnden, dat
haare majesteit eenige ontbeijten eeten
soude, maar nae een weijnigh suiypens
89 gegeten te hebben, soo vertrock haere
majesteit, dewelcke soo int incoomen
als t' uijttrecken rontsomme de Carosse
geconduiseert wierde, van 24 Archiers
8 met orangie, 8 met blaauwe, ende
8 met witte Charpen en sluijers,
die haare maieteijt convoijeerde
tot op stolckersluijs, al daar
haare maieteijt vande selve haare
affscheijdt genoomen heeft, en de van
daar op IJsselsteijn, vianen, buere,
ende soo voorts nae t' Leger van
sijn hoogheijt den Prince van Orangie
Leggende ontrendt de schans te voorn,
vertrocken is,

Haere maiesteijt in teeken van
danckbaerheijdt heeft dese stadt be-
weesen, dat sij geene steeden bewesen
heeft, in Holland, want in het vijt
rijden soo liet haare majesteit door
haere dienaers twee brooden haelen,
ende brack de selve op de coopere
cnoopen vande Carosse, ende deijlde
de selfde de omstaenders, de magis-
traat niet weetende de beduijdinge
van dese saake, waar daar meede
bekommert, maar des anderen daags
door den Heere Ambassadeur van
Vrancrijck daar aff onderricht sijnde,
hielden haar volcomen gecontenteert,

De beduijdinge was, van dit breeken
vant broodt, nae t' seggen van den
voornoemde Ambassadeur, te weeten
Jck ben Coninginne, en een van de
grootste Personen ter wereltd,
waert dat Jck Gode gelijk was, V
en soude geen broodt ontbreeken,

Off, zoo langh als ick broodt hebbe
soo en sal v geen broodt ontbreeken,

Hertaling

87R

Op 1 juni 1642 rond 7 uur 's avonds arriveerde in Gouda hare majesteit, bij Gods genade, koningin van Engeland, Schotland, Frankrijk en Ierland. Zij was op doorreis naar de Schans van Voorne, waar zijne hoogheid de Prins van Oranje (Frederik Hendrik) was gelegerd.

(De koningin is Henriëtte Maria, dochter van de Franse koning en echtgenote van koning Karel I van Engeland.)

De koningin had bij zich zeven wagens met bagage, negen koetsen, elk getrokken door zes paarden en veel pages en lakeien.

87V

De heren van het stadsbestuur op de hoogte gesteld van haar komst, waren hare majesteit tegemoet gereden buiten de Kleiwegpoort waardoor zij binnenkwam.

De heer Hermanus Herberts, die toen kolonel was in Gouda, feliciteerde en verwelkomde hare majesteit in het Frans met een toespraak en complimenten zoals het protocol voorschreef.

De koningin werd vergezeld door Prins Willem van Oranje en zijn bruid, Maria, 'princess royal', de oudste dochter van hare majesteit, de graaf van Arundel en Prins Robbert met een aantal broers, allen zonen van de Koning van Bohemen van de Palts.

De stadbestuurders zittende in een calèche (open rijtuig), reden voor hare majesteit uit over de noordzijde van de Turfmarkt, langs de westzijde van de Gouwe, door de Peperstraat. Aangekomen bij de IJsselpoort werd met acht stuks geschut, waaronder 2 slangen

88R

(lange kanonnen) die op de Veerstal stonden, saluutschoten gelost.

Vervolgens ging het verder langs de westzijde van de Haven, de Wijdstraat door over de Markt, naar het stadhuis.

De stoet werd gevolgd door de vier vaandels burgers. De hele intocht verliep wonderwel goed en snel, hetgeen de koningin tevreden stelde en haar zeer behaagde.

Ter gelegenheid van het bezoek van de koningin waren de kamers, zalen en gangen van het stadhuis vol gehangen met tapijten onder zorgvuldig toezicht van de heren van het stadsbestuur.

(Deze waren in opdracht van de Magistraat vervaardigd door de Goudse tapijtwerker David Ruffelaer uit Vlaanderen)

Vanuit het stadhuis ging hare majesteit naar de Grote Kerk die verlicht was met kaarsen omdat het inmiddels donker was geworden. Er werd melodius op het orgel gespeeld.

Daarna keerde hare majesteit terug naar het stadhuis. Daar heeft zij op de middelkamer,

88V

voor de kamer van de burgemeesters en schepenen, haar avondmaal gebruikt, waarbij muziek werd gespeeld en gezongen.

De slaapkamer van hare majesteit was de burgemeesterskamer. Die van de 'princess royal' in het Herthuis, die van de Prins van Oranje in het huis van baljuw meester Anthonis van der Wolff en Prins Robbert verbleef bij Pieter Doense Groendijck over de Sint Joostbrug.

De graaf van Arundel verbleef bij meester Pieter van Purmerent, pastoor op de Gouwe en alle anderen in de hen aangewezen huizen.

Die nacht bewaakten twee compagnieën gewapende burgers het stadhuis, het Herthuis, het huis van de baljuw en de andere huizen waren gasten verbleven.

De volgende ochtend stond hare majesteit vroeg op om te vertrekken. De heren van het stadsbestuur meenden dat hare majesteit nog zou ontbijten, maar na een beetje pap gegeten

89R

te hebben vertrok hare majesteit.

Zowel bij de intocht als bij haar uitgeleide werd ze begeleid door 24 boogschutters, acht met oranje sjerpen, acht met blauwe en acht met witte sjerpen.

Die begeleidden haar tot de Stolwijkersluis. Daar nam hare majesteit afscheid en ging van daar naar IJsselstein, Vianen, Buren en zo verder naar het leger van zijne hoogheid de Prins van Oranje dat bij de schans van Voorn ewas gelegerd.

Hare majesteit heeft Gouda haar dank bewezen zoals aan geen ander stad in Holland heeft gedaan. Bij haar vertrek uit Gouda liet hare majesteit door haar bedienden twee broden halen en brak deze op de koperen knoppen van haar rijtuig om het brood uit te delen aan de omstanders.

Het stadsbestuur begreep de betekenis hiervan niet en maakte zich er zorgen over, maar de volgende dag toen de ambassadeur van Frankrijk het hen had uitgelegd, was het stadsbestuur gerustgesteld.